

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
Iesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

VI. Posse corpus alicubi esse, & locu[m] non occupare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

His notatis, Catholicorum communis sententia est, in Sacramento Eucharistiæ verè adesse totam magnitudinem corporis CHRISTI, sed habere primam conditionem, quæ (ut diximus) essentialis est, non autem secundam, & tertiam, quæ separabiles sunt. Et quamvis in Sacramento, nulla sit proprie corporum penetratio, cum desit secunda conditio: tamen existimamus posse etiam per Dei potentiam dari penetrationem, ita ut corpus aliquod habeat primam, & secundam conditionem sine tertia. Quæ quia aduersariis impossibilia videntur, nunc ea probare aggrediemur duplici argumentorum genere. Quorum ALTERVM sumitur ab omnipotentia Dei, quam Scripturæ prædicant. ALTERVM ab exemplis, præsertim à Scriptura, tum aliundè petitis.

CAPVT SEXTVM.

Posse corpus alicubi esse, & locum non occupare.

P R I M V M igitur argumentum sumitur ab illis Scripturis, quæ dicunt esse apud DEVM omnia possible. Matth. 19. Marci 14. Luca 1. Porro inter omnia esse etiam id, de quo nunc agimus, probari potest ex principiis aduersariorum, ut supra fecimus, probando alio Catholicorum pronunciatum. Vide caput præcedens.

Sed præter ea probatur ex ipsa rei natura. Conuenit enim inter nos, non debere excipi ab eorum numero, quæ Deus potest facere, nisi ea, quæ implicant contradictionem. Corpus autem esse alicubi, & non occupare locum, vel occupare, & non expellere alterum, nullam implicat contradictionem. Nam id est implicare, repugnare essentia: non autem repugnat essentia magnitudinis, non occupare locum, aut non expellere alterum corpus. Id quod probatur P R I M O, quia occupare locum, est quid posterius ipsa magnitudine: prius enim res in se magna est, & apta replere locum, deinde replere locum. Nihil autem posterius est de essentia prioris: essentia enim in indiuisibili consistunt. S E C V N D O, potest magnitudo intelligi, atque etiam definiri sine loco, siue repleione loci; immò nemo hæcenus in definitione magnitudinis posuit locum. Et quod maius est, potest esse sine loco, ut patet de vltima sphaera, & de corporibus, quæ sine dubio à Deo collata

Cari possent supra conuexum vltimæ sphaeræ: non igitur de essentia magnitudinis est occupare locum. TERTIO, officium, seu functio non est de essentia vllius rei creatæ: solùm enim in Deo, qui infinitus & simplicissimus est, idem est esse, & agere. At replere locum, & expellere alia corpora, est officium magnitudinis, & functio quædam externa: non igitur ad essentiam pertinet. QUARTO, ita se habet moles, seu extensio ad magnitudinem, vt se habet grauitas ad corpus graue. Nam vt magnitudo sua mole replet locum, & aliud corpus extrudit: ita corpus graue, sua grauitate ponderat, & alia corpora deprimat. At non est de essentia grauis ponderare, vt patet, quia in propria regione aqua, & aër non ponderant: igitur neque est de essentia magnitudinis, replere.

ALTERVM argumētum sumitur ab exemplis diuinæ Scripturæ. PRIMVM exemplum est Matthæi 19. Marci 10. & Lucæ 18. *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.* Et cum Apostoli dicerent: *Quis ergo poterit saluus fieri?* Respondit Dominus: *Hoc apud homines impossibile est, apud Deum omnia possible sunt.* Vbi Dominus, cum dicit, possibile esse Deo, id quod difficilius est, significat esse etiam possibile id, quod facilius est: facilius autem esse dicit, vt transeat camelus per foramen acus: igitur hoc Deo possibile esse voluit. At non potest camelus transire per foramen acus, nisi locum non occupando: alioqui maius esset minus suo minore.

Et PRÆTEREA quomodocunque hoc fiat, certè non minus repugnare videtur rationi, vt camelus intret per foramen acus, quàm vt corpus Christi contineatur in parua specie panis: immò minor est proportio foraminis acus ad camelum, quàm hostiæ consecratæ ad corpus Domini, nisi quis dicat per camelum non intelligi magnum illud animal, quod camelum vocamus, sed funem nauticum, vt quosdam sensisse restatur Theophylactus in cap. 19. Matthæi. Sed tum erit quidem minor proportio corporis Domini ad hostiam consecratam, quàm cameli ad foramen acus; tamen etiam hoc erit hominibus impossibile, vt Dominus dicit, & vt experientia docet. Quis enim intelligat, qua ratione possit crassissimus funis, quales nautici sunt, per foramen acus transire?

T r a

ADDE,

ADDE, quod expositio communis Patrum animal gibbosum, non funem nauticum intelligit. Vide Origenem, Hieronymum, Hilarium, & Chryostomum in Matthæum. Ambrosium in Lucam, & Augustinum li. 2. quæst. Euangel. quæst. 47. Adde etiam, quod funis nauticus Græcè scribitur per $\kappa\alpha\mu\iota\lambda\omicron$, ut est apud Suidam, in Euangelio autem scribitur per ita, $\kappa\alpha\mu\eta\lambda\omicron$, qua voce non funem, sed animal Graeci intelligunt.

Quodd autem quidam dicunt, per foramen acus interportam quandam angustam Hierosolymæ, per quam carni intrare non poterant onusti, nisi magno labore genua flecterent, (quam sententiam Caietanus etiam approbavit) non solum fabulosum est, & sine vlllo fundamento assertum, sed solum Patribus omnibus repugnat, sed etiam verbis Domini aduersatur, dicentis Luc. 18. *Quæ impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.* Quomodo enim ista impossibilia sunt apud homines, si poterat arte humana fieri, ut genua flecterent, & intrarent?

Ex eodem refellitur, quod Pelagiani dicebant apud Augustinum, epistol. 89. quæst. 4. verba Domini esse intelligenda sensu diuiso, non in sensu composito; ita ut impossibile sit diuitem, si maneat diues, ingredi in regnum cælorum, non autem si abiectis diuitiis desinat esse diues: & eodem modo impossibile sit camelum, si maneat camelus, transire per foramen acus, non autem si extenuetur ad fili subtilitatem. Hæc inquam, refelluntur ex eodem fundamento. Nam non est impossibile apud homines, ut camelus transeat per foramen acus, si desinat esse camelus, & conuertatur in subtilissimum filum. Quare Augustinus epistol. 89. quæst. 4. rectè docet, posse hominem diuitem, etiam si nō desinat esse diues, per Dei gratiam, & potentiam ingredi in regnum cælorum; licet hoc etiam valde impossibile: omnibus enim hominibus impossibile est sine gratia Dei saluari, sed multò magis diuitibus, quàm pauperibus. Idem etiam Augustinus, libro de spiritu, & littera, cap. 1. apertè dicit, posse camelum per Dei potentiam transire per foramen acus, licet id nunquam sit factum, & nunquam fortasse futurum. Quod idem affirmat Gregorius Nazianzenus, lib. 4. de Theologia, & Origenes in cap. 19. Matth. vbi dicit, quomodo id fieri possit, soli Deo essentorum.

ALTERUM exemplum Scripturæ est Ioan. 20. vbi Euangelista scribit, Christum venisse ad discipulos, cum fores essent clausæ; & rursus post dies octo iterum ad eos intrasse ianuis clausis. Ex quo necesse est, vt corpus Christi, vel non occupauerit locum, cum transiit per ianuas clausas, vel se cum alio corpore penetrauerit: quorum vtrumque est impossibile viribus creatis, & intelligentiam nostram superat.

Hunc tamen locum deprauare semper hæretici conati sunt. Nam & Berengariani, teste Guitmundo, lib. 3. negabant, Christum intrasse ianuis clausis: & nostro tempore Ioannes Oecolampadius Christum intrasse voluit per fenestram, aut alium aditum, cum fores essent clausæ, nec eas penetrare posset; quod accepisse videtur à Durando in 4. dist. 44. quæst. 6. qui satis temerè singulares suas opiniones in medium adducit. Ioannes Caluinus, lib. 4. Institutionum, cap. 17. §. 29. dicit, Christum diuina virtute sibi aditum patefecisse: atq; id ipsum clarius explicans in vltima admonit. ad VVestphalum dicit, Christum intrasse ianuis clausis secundum Euangelium, quia non expectauit, donec Apostoli aperirent, sed ipse sua virtute ostium aperuit, vel etiam in nihilum redegit, & continuo restituit. Petrus autem Martyr libro contra Gardinerum obiecto 11. & 12. dicit, Christum intrasse per aditum patefactum, siue rarefecerit Dominus portas illas, siue etiam cedere iusserit.

AT HÆ sunt meræ corruptelæ, & deprauationes Euangelij. Nam IN PRIMIS Euangelista Ioannes miraculorum Domini diligentissimus enarrator, & qui alioqui non solet verba sine causa multiplicare, magno studio addere curauit: *Ianuis clausis*, idque non semel, sed bis. At si per fenestram intrauit Dominus, aut aditu, quocumque modo patefacto, nullum erit miraculum intrare ianuis clausis.

DEINDE Lucas cap. 24. eandem apparitionem narrans, dicit, Dominum repente constituisse in medio Apostolorum, & propterea spiritum esse putatum: quæ certè indicant, Dominum nullo strepitu facto, sed tota domo immota manente comparuisse.

PRAETEREA, Patres communi consensu agnoscunt miraculum in eo, quod Dominus corpus suum solidum per aliud solidum introduxerit. Vide Chrysostomum, Cyrillum, Augustinum, Euthymium, Theophylactum in hunc locum

Ioannis. Et præterea Iustinum quæst. 117. ad Orthodoxos. Ambrosium in cap. vlt. Luca. Amphilochem apud Theodoretum in 2. Dialogo. Epiphanium hæres. 64. Hieronymum in epist. ad Pammachium de erroribus Ioan. Hierosolymitanum Leonem epist. 10. ad Flavianum. Gregorium homil. 26. in Evangelia. Bernardum serm. 1. de resurrect. & præter ceteros *ARIVM*, lib. 3. de Trinitat. vbi videtur præuidisse impudenciam nostri temporis hæreticorum: *Integrus inquit, sancti uenia, & obseruata, sed ecce assistit medius, cui per virtutem sua* *Intueris sunt peruisa. Nihil cedit ex solido, neque per naturam suam aliquid tanquam lapsu in sensibili, ligna & lapides accidunt. Corpus Domini à sese non deficit, ut sese resumat ex uolo; & unde qui assistit, in medio est? Cedit ad hæc & sensus sermo, & extrarationem humanam est ueritas facti. Tunc ergo, ut de natiuitate Domini fallimur, ita & de ingressu Domini mentiamur: dicamus factum non fuisse, quia intelligentiam facti non apprehendimus, & cessante sensu nostro, factus cesset effectus. Sed mendacium nostrum facti ipsius uincit. Assistit Dominus clausa domo in medio discipulorum & Filius est natus ex Patre.*

ADDE, quòd Patres maximam habuerunt occasionem cogitandi, Christum intrasse per ianuas clausas. Nam Marcionistæ, Valentiniani, Origenistæ, & alij, qui negabant veram temporis resurrectionem, ex hoc loco argumentabantur, ut patet ex Cyrillo, Epiphanio, Hieronymo locis citatis: non videtur enim verum corpus esse posse, quod ianuis clausis intrare potest. Huic autem obiectioni facillimè occurrere poterunt Patres, si dixissent, Christum intrasse per fenestras, aut per uinam à se antea patefactam, vel annihilatam: & tamen nunquam ante Berengarij tempora ista solutio uenit in mentem; immò contra potius, ex hoc principio tanquam certissimo & explorato probabant alia dogmata. Nam Hilarius loco notato probat, non esse impossibile Deum Filium ex Patre generari sine ulla substantiæ paternæ diminutione, quando quidem corpus CHRISTI potuit ingredi per clausas ianuas sine ulla latione, vel sua, vel ianuarum.

TERTIVM exemplum est de Domini natiuitate. Enim enim Dominum de utero Matris clauso, inuiolata uideri manente integritate carnis, colligitur ex uerbo Dei, & à tribus disertis uerbis asseritur. NAM B. MARIÆ uirginis

In partu, habetur in symbolo Apostolico: *Natus ex MARIA Virgine*. Symbolum autem Apostolorum, verbum Dei esse non scriptum, Catholici omnes fatentur, & hæretici nostri temporis non solent apertè symbolum illud reiicere. Et hæc veritas Symboli ex illa Scriptura colligitur *Isaia 7. Ecce Virgo concipiet, & pariet Filium*; vbi dicitur non solum Virgo conceptura, sed etiam Virgo paritura. Et *Ezechiel. 44.* describitur porta quædam clausa, per quam solus Dominus intrat, quam portam, vterum semper clausum Virginis Deiparæ esse docent, Ambrosius libro de Institut. Virg. cap. 7. & Hieronymus in comment. huius loci. Præterea Iovinianus hoc nomine inter hæreticos ponitur à Siricio, & Ambrosio in epistolis, quæ sunt apud Ambrosium 80. & 81. & Augustino lib. de hæresibus, cap. 82. quod asseruerit, B. MARIAM pariendo fuisse corruptam.

Idem Augustinus lib. 22. de ciuit. Dei, ca. 8. hoc ipsum probat alio simili miraculo, quod tempore ipsius accidit; scribit enim sceminam quandam nobilissimam nomine Petroniam accepisse à quodam Iudæo anulum, in quo esset lapis quidam utilis ad sanandum morbum nescio quem, quo illa vexabatur; fuisse autem anulum illum capillatio vinculo inuolutum, ac diligentissimè alligatū; sed cum illa iret ad memoriam S. Stephani primi Martyris, apud quæ verè curanda erat, ne tribueretur virtus miraculi alligaturæ Iudaicæ, repente anulum illum ante pedes mulieris astitisse illesum, illeso etiam vinculo, & vndiq; diligentissimè clauso. De hoc miraculo sic loquitur **AUGUSTINVS**: *Non credunt hoc, qui etiam Dominum IESUM per integra Virginalia Matris enixum, & ad discipulos suos ianuis clausis ingressum fuisse nõ credunt. Sed hoc certè quarant, et si verum inuenerint, illa credant. Clarissima femina est, nobiliter nata, nobiliter nupta, Carthagine habitabat: ampla ciuitas, ampla persona, rem querentes latere non sinunt. Martyr certè, quo impetrante illa sanata est, in filium permanentis Virginis credidit, in eum, qui ostiis clausis ad discipulos ingressus est, credidit.* Idem beatus Augustinus in epistola tertia ad Volusianum de vtroque isto miraculo disserens, id est, de ingressu in mundum per non referatum Matris vterum, & ingressu ad discipulos ostiis clausis, dicit in huiusmodi operibus totam rationem facti, esse potentiam facientis. Idem communi consensu docet alij Patres, qui etiam

Tt 4 coniu-

coniungunt hæc duo miracula, vt Gregorius Nazianzenus in Tragedia Christus patiens, Theodoretus Dialogo 2. Hieronymus in Apologia pro libris contra Iouinianum, Maximus homil. 2. de Natali Domini, Gregorius, homil. 26. in Euang. Fulgentius in sermone de laudibus B. MARIÆ, & Bernardus in serm. 1. de resurrect. Domini.

Pudet iam referre quid ad hæc Durandus, vel Beza respondeant. Ille enim in 4. distinct. 44. quæst. 6. dicit, integra quædam fuisse claustra pudoris, sed tamen dilatatas a Deo fuisse naturales meatus, ac per eos liberè Christum exiisse. Ille autem in libro de omnipotentia carnis Christi contra Brentium ultra medium, audet dicere, Virginis vterum reuulsum & apertum, Christo egrediente, sed continuo diuina virtute coaluisse partes vteri, vt etiam post partum Virgo dici possit.

At quæro, PRIMVM, vnde nam ista didicerint: nec enim Scripturam, aut Patrem vllum proferent. DE INDE, si dilatati sunt meatus, non peperit Virgo sine dolore: dolor enim parturientium in sola illa dilatatione consistit. Immo si verum diceret Beza) supra omnes mulieres beata Virgo dolorem experta esset: grauius enim sentitur carnis reuulsum, quam dilatatio. At ne Mahumetani quidem admitterent, beatam Virginem cum dolore peperisse. PRÆTEREA, si ita esset, vt isti dicunt, beata MARIÆ non fuisset Virgo in partu: quia Virginem esse in partu, nihil aliud significare potest, quam in ipsa actione pariendi inuiolatam, illæsumque vterum permanere. At hoc negant isti, vt olim negabat Iouinianus. Nam quod Durandus ait, inuiolatam mansisse carnis integritatem, & solum meatus dilatatos; iuxta doctrinam peritissimorum Medicorum, implicat contradictionem. Nam, vt Ioannes Fernellius docet, in 1. lib. de partium corporis humani description. cap. 7. integritatis virginalis amissio non in fractione membranæ alicuius consistit, sed in sola dilatatione partium coniunctarum, sed contiguarum. Verum nec post partum Virgo mansisset. Nam virginitas carnis semel amissa reparari nequit, vt rectè ait Hieronymus in epistol. ad Eustochium de custodia virginitatis. Nam etiam si possint iterum coniungi partes reuulsæ, tamen fieri nequit, quin reuulsæ fuerint, si reuulsæ fuerunt. At qui esse Virginem, est nunquam fuisse corruptum.

Sed obiicit Beza Ambrosium, & alios quosdam Patres, qui dicunt, Christum aperuisse uterum Matris cum natus est. Sic enim scribit AMBROSIVS lib. 2. in Lucam, cap. 7. *Qui vuluam sanctificauit alienam, ut nasceretur Propheta, hic est, qui aperuit matris suae vuluam, ut immaculatus exiret.* Similia habet Origenes, homil. 14. in Lucam, & Tertullianus in libro de carne Christi.

Ac de Tertulliano quidem ambiguum est, quid sibi voluerit, nec magni facienda est eius auctoritas, cum contradicit aliis Patribus, cum constet eum (ut Hieronymus loquitur) hominem Ecclesiae non fuisse. De Origene, & Ambrosio, facilis solutio est: id enim solum docent, Christum sua virtute, non auxilio obstetricum, vel alia humana opera de utero egressum, sed ipsum sibi aperuisse aditum. Porro aperuisse sibi aditum per clausum uterum, non eum diuidendo, sed mirabiliter penetrando, docet idem AMBROSIVS locis supra citatis. Sic enim ait in libro de Instit. Virgin. cap. 7. *Qua est hac porta nisi MARIA, ideo clausa, quia Virgo? Porta igitur MARIA, per quam Christus intrauit in hunc mundum, quando Virginali fusus est partu, & genitalia Virginitatis claustra non soluit. Mansit intemeratum septum pudoris, & inuolata integritatis durauere signacula, cum exiret ex Virgine, cuius altitudinem mundus sustinere non potest.* Et cap. 8. *Hac porta clausa erit, & non aperietur: bona porta MARIA, quae clausa erat, & non aperiebatur: transfuit per eam Christus, sed non aperuit.* Origenes quoque tract. 26. in Matth. asserit, B. MARIAM etiam post partum virginem fuisse.

QUARTVM exemplum est de egressu Domini ex clauso monumento. Nam ut colligitur ex Matthaeo cap. 28. & Marco cap. 16. lapidem ab ostio monumenti non reuoluit Christus, cum resurrexit, sed post resurrectionem Angelus de coelo descendit, & reuoluit lapidem, ut ostenderet sanctis mulieribus, quae Christum vngere volebant, monumentum vacuum esse. Vnde S. Hieronymus in epist. ad Hedibiam, quaest. 6. docet, nulli hominum notam esse horam, qua Dominus resurrexit, cum tamen ex Euangelio satis constet, qua hora fuerit lapis reuolutus à monumento.

Ad hoc argumentum Calvinus lib. 4. Instit. cap. 17. §. 29. Petrus Martyr in libro contra Gardinerum, obiecto II. & Theodorus Beza in libro de omnipotentia carnis Christi supra citato,

T t s tato,

tato, non negant Christum surrexisse, atque exiisse de monumento antequam lapis amoueretur per Angelum: hoc existiment probabilius esse, amotum prius fuisse lapidem morte suo respondent eodem modo, quo ad superiora, nimirum diuina virtute lapidem cecidisse, vel annihilatum, & cōmūd restitutum.

SED ista non possunt ipsi probare, nisi propria auctoritate; cui nos obiicimus testimonia Patrum, qui in eo ponunt miraculum, quod per clausum sepulchrum verū corpus euerit. Iustinus quæst. 117. Nazianzenus in Tragedia, Christus patiens, Chrysostomus homil. de S. Ioanne Baptista, tom. 3. Hieronymus in epist. ad Hedibiam, quæst. 6. Augustinus serm. 138. de tempore, qui est tertius de resurrectione. Beda homil. in vigilia Pasche. Euthymius in cap. 28. Matth. Bernardus serm. mon. 1. de resurrectione.

QUINTVM exemplum est de ascensione Christi, & beatorum in cœlum. Nam fide certissima tenemus Christum ascendisse super omnes cœlos, Ephes. 4. & similiter corpora beatorum post resurrectionem ascensura. Nulla autem est in cœlo ianua, nulla fenestra, nulla rima, per quam supra cœlum ascendi possit, & ut dicitur Iob. 37. *Solidissimi quasi arborum fusi sunt cœli.* Neceffe igitur est, ut possint plura corpora esse in eodem loco.

Ad hoc argumentum id solū responderi posse videtur, quod respondet Durandus in 4. distinct. 44. quæst. 6. diuina virtute cœlum diuidi, quando corpora beatorum illuc ascendunt.

AT si cœlum natura sua solidum est, & incorruptibile, ferè omnes hoc tempore Theologi, & Philosophi docent, cœlū probabile non est, tot foramina in cœlo esse faciendā, quæ corpora beatorum ascendent, præsertim cum illa plura sint futura. Sed quidquid de hoc sit, de corpore Christi nisi temerè dici potest, cœlos omnes disruptos fuisse, cum ipse ad Patrem ascenderet. Nam PRIMO, Scriptura ad id quam id habet; immò contrarium insinuat Hebr. 4. cum dicit, Christum penetrasse cœlos. Et sanè tam nouum, & inauditum miraculum sine Scripturæ testimonio affirmare, mirum est, si non insignis temeritas iudicetur, præsertim apud eos, qui nihil credere volunt, nisi quod in diuinis literis continetur. SECVNDO, si corpus Christi clausis ianuis in cœlum

celum intravit, vt ex Scriptura antè probauimus, cùm tamen facillimè potuisset eas aperire, quantò credibilius est non disrupto cœlo, quod natura sua disrupti nequit, idem illud corpus supra sydera collocatum?

Neque his repugnat quod in Scriptura sæpe legimus apertum vel diuisum esse cœlum, vt Matth. 3. Ioan. 1. Actor. 7. & 10. & Apocalyp. 19. NAM Scriptura in his locis, loquitur de apertione cœli secundum apparentiam, ac metaphoricè: significat enim speciem quandam in cœlo apparuisse, ac si diuideretur. Non fuisse autem reales cœli diuisiones, vel ex eo colligi potest, quòd eodem modo loquitur Scriptura de apertione cœli, quæ facta est in sola imaginatione & intelligentia, qualis est illa, quæ describitur Actorum 10. & Apocalyp. 19. & de ea, quæ facta est in oculis corporalibus, Matth. 3. Ioan. 1. & Actor. 7. constat autem illam priorem non fuisse realem. DEINDE, nulla fuit causa, cur cœlum diuidi deberet. Nam Matthæi 3. dicitur diuisum cœlum, cùm de cœlo Spiritus sanctus descendit in forma columbæ: at neque Spiritus sanctus egebat cœli apertione, vt descenderet, cùm sit vbique: neque ea columba de cœlo propriè dicto missa est, sed in aère, & ex aère producta fuit: tamen vt intelligerent homines, rem illam fuisse diuinam, ita apparuit, quasi è summo cœlo missa fuisset. Ioan. 1. dicit aperiri cœlum ob descensum Angelorum. Angeli autem cùm spiritus sint, omnium consensu, per quælibet corpora penetrare possunt. Actorum 7. aperitur cœlum, vt sanctus Stephanus videat Christum in dextera Patris. At neque tum vlla ratio fuit, cur cœlum scindi deberet. Nam aut oculis corporis, aut oculis mentis vidit Stephanus Christum; cœlum autem, cùm sit perspicuum, aut diaphanum, neutram visionem impedire poterat. Itaque vocata est eo loco apertio cœli, non scissio corporis cœlestis, sed noua quadam illustratio, qua factum est, vt oculis Martyris appareret, quod antea non apparebat: quemadmodum Lucæ ultimo dicuntur aperti oculi duorum discipulorum, quando Dominum agnouerunt; non quòd antea clausos oculos habuerint, sed quia tunc agnouerunt, quem antè cognoscere non potuerant.

SEXTVM exemplum est de pœnis damnatorum; sunt enim in his pœnis multa miracula difficiliora, vel æquè difficilia, atq; est hoc de quo agimus. Ac PRIMVM quod corpora damna-

damnatorum ab igne corporali comburantur, & verè, ac realiter torqueantur, & tamen non dissoluantur: nam dolor corporalis, ad dissolutionem corporis tendit. Si est igitur in illis pœnis verus dolor corporalis, quomodo nunquam dissoluitur corpus? si nulla dissolutio, unde dolor? Itaque ethnici hauriebant, ut impossibilia, & tamen Catholici non propterea voluerunt vnquam spiritualiter, vel metaphoricè interpretari illa supplicia, certò persuasi Deum posse facere supra quod cogitare possumus, vel intelligere.

DEINDE, non minus difficile videtur, ut spiritus teneatur, & impediatur à corpore, & transeat quocunque voluerit, quam ut corpus non teneatur, nec impediatur à corpore, sed liberè transeat per solida corpora, ac si nulla essent: nõ enim minus conuenit naturæ spirituali non posse impedi, quam corporali posse impedi. At diuina potentia alligat spiritus hominum, & etiam Dæmonum in Gehenna certis locis & corporibus, quasi carceribus, ut nullo modo egredi valeant. Et quid opus est in Gehennam descendere, ut hoc miraculum videamus? annõn potest vnusquisque in seipso id cernere? quidem animus noster spiritus est per se existens, & à corpore independens, & tamen tam mirabili artificio est inclusus à Deo in corpore mortis huius, quasi in carcere, ut non possit inde egredi, nisi prius corporis constitutio dissoluatur.

DEINDE, illud est supra modum mirabile in pœnis damnatorum, ut non solum animæ, ac Dæmones teneantur ab igne corporali, sed etiam affligantur, & torqueantur: quod tam difficile est, ut adhuc nemo inuentus sit, qui rationem huius rei, in qua alij acquiescerent, reddere potuerit. Nam si ignis incendium non affligit, nisi (ut diximus) dissoluetur continuum: quomodo potest intelligi, ut affligat indiuisibilem spiritum? Vide de hoc toto argumento Augustinum lib. 21. de ciuitate Dei, cap. 2. 3. 4. 5. 6. & 10. vide etiam epist. 49. ad Deo gratias, quæst. 6. vbi Augustinus quosdam reprehendit, qui quædam miracula Christianæ religionis credebant, quosdam credere nolebant. Id enim rectissimè in Sacramentis conuenit: deberent enim, aut omnia credere, quæ ex diuinis literis Ecclesia proponit, aut omnia negare.

SEPTIMUM exemplum sumitur à multis rebus similibus. Nam non magis conuenit corpori quanto occupare locum, quam graui, ponderare, colorato videri, lucido lucere, calido

calefacere. Sed potest Deus efficere, ut graue non ponderet, ut coloratum non videatur, etiamsi sit in lumine, & medium sit diaphanum, & oculi astantium sint aperti, & intenti; ut lucidum non luceat, & calidum non calefaciat: cur igitur facere non poterit, ut corpus quantum non occupet locum?

Assumptio perspicua est in diuinis literis. Nam Matth. 14. Christus, & Petrus cum adhuc corpora mortalia haberent, super aquas ambulauerunt: & Iosue 3. aqua Iordanis non modo non descendebant, sed etiam ascendebant, & instar montis eleuabantur, dum transiret populus Dei: & simile miraculum scribitur a S. Hieronymo in vita B. Hilarionis. Christus item non semel inuisibilem se fecit, ita ut a vicinis hominibus non videretur, cum tamen ibi esset, neque colorem amisisset, neque aliquid inter se, & illos opposuisset. Luc. 4. *Ipsse autem transiens per medium illorum ibat.* Et Ioan. 8. abscondit se, ne lapidaretur: non autem se abscondit in aliquo angulo, quod nec decebat eum, nec poterat commodè fieri, cum esset in media turba, & omnium oculi in eum coniecti. Et Luc. vlt. cum euauit ex oculis eorum. Ex quibus locis Marcionitæ probare nitebantur, Christi corpus non verum, sed phantasticum fuisse, ut B. Hieronymus refert in epistola ad Pammachium de erroribus Ioannis Hierosolymitani, quibus ipse B. Hieronymus respondet: verum fuisse corpus Domini, sed diuina virtute se inuisibile facere potuisse, qua etiam per ianuas clausas potuit penetrare. Idem etiam Domini corpus post resurrectionem sole isto cœlesti lucidius est, ut Paulus testatur Act. 26. qui & ex eius aspectu excæcatus fuit: & tamen sapius apparuit Apostolis, & cum eis familiarissimè conuersatus sine vllò insolito splendore. Potuit ergo id efficere, ut corpus lucidum non luceret: & sicut de corpore suo fecit, ita prorsus de sole isto cœlesti facere posset, si vellet. Denique ignem diuina virtute non calefacientem habemus Daniel. 3. & saepe idem legimus in historiis Sanctorum. Qui ergo potuit tam multa æquè difficilia, cur non poterit hoc vnum de quo ambigimus?

Respondet Petrus Martyr ad hoc argumentum in libro contra Gardinerum, obiecto 12. ac dicit, non esse similia exempla, quæ adducimus: si quidem facile fuit Deo suspendere grauitatem corporis, ne mergeretur in aquis, & actionem ignis, ne calefaceret; non enim propterea destrui naturam corporis, aut

aut ignis: sed vt corpus sit præfens, & non occupet locum, non posse fieri sine destructione corporis.

At nostrum argumentum, non est nostrum, sed Patrum, qui illam ipsam consecutionem probant, quam Petrus Martyr improbat. Nam Iustinus quæst. 117. ad Orthodoxos, Hieronymus in epist. de erroribus Ioannis Hierosolymitani, An epistola de obitu Paulæ; Augustinus in lib. de agone Christiano, cap. 24. & Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 53. qui obiecerunt hæreticis non potuisse Christi corpus intrare per claustrum, obiecerunt exemplum de ambulatione Christi, & Petrus super aquas. & Augustinus lib. 13. de ciuit. Dei, cap. 18. & lib. 1. cap. 4. & II. multum laborat, vt respondeat Gentilibus, qui perstabant, fieri nullo modo posse, vt corpora terrena, id est, humana, post resurrectionem supra aërem ascenderet, cum grauiora sint aëre.

PRAETEREA ratio planè conuincit, exempla esse similia. Nam tota ratio cur possit diuina potentia fieri, vt graue non ponderet, lucidum non luceat, calidum non calefaciat, coloratum non videatur, est, quia causa est prior effectu, & proinde ab eo non pendet, & sine illo esse potest. At eadem ratio non let in magnitudine, quæ est causa, & occupatione loci, quæ est effectus. Neque multum interest, sitne causa formalis, an effectus formalis à sua propria causa separari nequeat, & idcirco possit à Deo suppleri, possit autem effectus efficientium causarum: tamen causa ipsa quæcunque, etiam formalis, sine effectu esse potest, cum nulla causa ab effectu pendeat. Ad id quod grauitas in eodem genere causæ dat corpori graui ponderare, in quo moles dat quanto replere: & tamen fatetur Petrus Martyr, posse Deum facere, vt corpus graue etiam eam regionem suam non ponderet.

Quod autem videatur destrui natura corporis (vt dicitur de Petrus Martyr) si non occupet locum, idem etiam videtur à exemplis allatis. Nam si lapis ingens marmoreus, Deo impediente grauitatis officium, duobus digitis attolli posset, & distar plumæ huc atque illuc iactari; quis non diceret, illud esse marmor, sed non esse? Et si ignis ardens, Deo impediente actionis calorem, manibus tractari posset sine villo sentio caloris, quis non diceret depictum illum esse, nõ verum ignem? Et si niuem candidissimam manibus tractarem, & tamen

videre non possemus, quis non arbitraretur se deludi? Denique si solem in medio cælo conspiceremus non lucentem, & nihil tamen interpositum esse videremus, quis non assereret naturam solis mutatam esse? Si igitur fieri possunt ista omnia sine destructione naturæ, vt Petrus Martyr affirmat, licet ignorantibus miraculum videatur omnino destrui natura in eiusmodi suspensione causalitatum: cur non idem fieri poterit in magnitudine locum non occupante?

CAPVT SEPTIMVM.

Soluuntur obiectiones aduersariorum.

D V o sunt aduersariorum argumenta præcipua. VNUM ex Augustino in epistol. 57. ad Dardanum, quod & à Caluino, & à Petro Martyre millies repetitur; sic enim AVGVSTINVS loquitur: *Non potuit obtinere quantitas corporis, quod potuit qualitas; nam ita distantibus partibus, que simul esse non possunt, quoniã sua quæq; spatia locorum tenent, minores minora, & maiora maiores, non potuit esse in singulis quibusq; partibus tota, & extantia, sed amplior est quantitas in amplioribus partibus, breuior in breuioribus, & in nulla parte tanta, quanta per totum. Et infra: Spatia locorum tolle corporibus, & nusquam erunt; & quæ nusquam erunt, nec erunt. Et supra iam dixerat, destrui naturam humanam Christi, si non detur ei certum spatium, quo more aliarum rerum corporatarum contineatur.*

RESPONDEO; AVGVSTINVS in ea epistola quædam dicit de corpore Christi, quædam de corporibus generatim, quæ non sunt confundenda. De corpore Christi docet, illud non esse vbique diffusum, ita vt forma, & figura humana careat; id enim esset naturam eius destruere. Sic enim loquitur initio epistolæ: *Hinc fortasse intelligendum dicitur, Paradisum quasi in aliqua cali parte compositum, aut quia & ubiq; Deus sit, hominẽ quoq; illum, qui in Deo sit, & ubiq; esse diffusum. Et infra hoc ipsum refellens: Sic venturus est, inquit, illa Angelica voce testante, quemadmodum ire visus est in cælum, id est, in eadem carnis forma atq; substantia; cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formam non est putandus & ubiq; diffusus: cauendum est enim, ne ita diuinitatem astruamus hominis, & veritatẽ corporis auferamus.*